

Gönderen

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu

Sayın

Milletvekili

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Ankara

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu Türkiye’de kadın, çocuk, gençlik, engelli sağlık ve sosyal haklar alanlarında çalışan 52 hak temelli STK’nın kamu harcamalarını izlemek için biraraya gelerek kurdukları bir platformdur.

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu, parlamentonun kendisine verilen en önemli görev olan vatandaşlardan toplanan vergilerin harcanma sürecini izlemeyi, bu sürecin şeffaf olması için çalışmayı ve sosyal harcamaların arttırılması ve etkin kullanımını savunmayı amaçlamaktadır.

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu,

- şeffaf ve hesap verebilir bir çoğulcu demokrasiden yana,
 - siyasi partiler, hükümet ve devletlerden bağımsız,
 - hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler, barış, farklılıklara saygı, ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri benimseyen,
 - katılım, diyalog ve uzlaşma kültürüne bağlı,
 - çevreye saygılı,
 - her türlü ayrımcılığa karşı,
 - hiçbir din, siyasi, etnik vb. görüşün propagandasını yapmama ilkelerini benimseyen
- bir platformdur.

www.kahip.org

Nisan 2011

Sayın Milletvekili

Bu yıl, 52 sivil toplum kuruluşu ve sivil oluşumun üye olduğu
Kamu Harcamalarını İzleme Platformu olarak sizlere bu mektubu yazıyoruz.

Bizler iki yıldır kamu harcamalarını izliyoruz. TBMM’de sürdürülen bütçe görüşmelerinde, kamu idarelerinin bütçeleri ayrı ayrı incelendiği için birçok idare üzerinden kaynak aktarılan “sosyal korumaya, çocuğa, gençliğe, engelliye yönelik harcamaları” milletvekillerinin izleyemediklerini gördük.

Bizler Kamu Harcamalarını İzleme Platformu olarak; sosyal denge amacıyla uygulanan politikalara ayrılan kaynakların izlenmesinin, politikaların etkinliğinin ve alternatiflerinin tartışılabilmesi açısından kaçınılmaz olduğunu düşünüyoruz. O nedenle, size yolladığımız bu mektupta, kamu kaynaklarından sosyal korumaya, çocuğa, gençliğe, eğitime, askeri harcamalara ne kadar pay ayrıldığına yönelik yaptığımız izlemenin sonuçlarını paylaşmak istiyoruz. Geçen yıl elinize geçen ilk mektubumuzdan sonra bu ikinci mektubumuzu sizlere yollamayı platformumuzun bir görevi olarak kabul ediyoruz.

Umuyoruz ki, kamu harcamalarının çeşitli alanlar arasındaki dağılımının şeffaf olması, yıllar itibariyle izlenebilir olması, sizler tarafından TBMM’de yapılacak olan politika tartışmalarının daha etkin olmasına katkıda bulunur.

Bu tartışmaların verimli geçmesi için seçime girecek tüm siyasi partilerin, sosyal koruma, çocuk, gençlik ve engelli alanındaki harcamalarla ilgili görüş ve politika önerilerini kamuoyuyla paylaşmalarını bekliyoruz.

Saygılarımızla

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu

SOSYAL KORUMA ALANINDA YAPILAN KAMU HARCAMALARI

Türkiye’de sosyal güvenlik, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları içine alan sosyal koruma harcamalarının GSYH’ya oranı 2010 yılında % 12,99 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2009 yılında gerçekleşen % 13,47’den düşük, 2008 yılında gerçekleşen % 11,63’ten yüksektir. 2011 Ocak ayında kanunlaşan bütçe gerçekleşirse oran % 13,24’e yükselecektir. Ancak 2012 ve 2013 yılları için küçük bir düşüş planlandığı görülmektedir (Tablo 1).

Yıllar itibariyle küçük artış ya da azalışlar öngörülmesine rağmen 2009-2013 yılları arası GSYH’ya oranı ortalama % 13 civarında kalan bir sosyal koruma harcaması oranı Türkiye için çok yetersizdir. Bu oran,

birçok ülkenin sosyal koruma harcamalarının GSYH oranı ile karşılaştırıldığında da oldukça düşük kalmaktadır. En son yayınlanmış Eurostat verilerine göre AB(27) ülkelerinin sosyal koruma harcamalarının 2008 yılında GSYH’ya oranı % 25,3 civarındadır. Fransa % 29,3; Yunanistan % 25,1; Bulgaristan %

14,9; Çek Cumhuriyeti % 18; Estonya % 14,9; Litvanya % 15,7; Macaristan % 22,3; Polonya % 18,2; Romanya % 14,1 oranında sosyal koruma harcaması yapmaktadır. 2008 yılında Türkiye’nin sosyal koruma harcamasının GSYH’ya oranı % 11,63 ile kısıtlıdır.

**27 AB ÜLKESİNİN SOSYAL
KORUMA HARCAMALARININ
GSYH’YA ORANI
ORTALAMA % 25’TİR.**

**TÜRKİYE’DE 2010 YILINDA, SOSYAL
GÜVENLİK, SAĞLIK, SOSYAL YARDIM
VE SOSYAL HİZMETLERİNİ KAPSAYAN
‘SOSYAL KORUMA HARCAMALARI’NIN
GSYH İÇİNDEKİ PAYI % 12,99’DUR
VE MUTLAKA ARTMASI GEREKİR.
ANCAK 2011 YILI İÇİN BİR ARTIŞ
PLANLANMIŞ OLMASINA RAĞMEN
DAHA SONRAKİ YILLAR İÇİN AZALIŞ
ÖNGÖRÜLMEKTEDİR.**

SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMA YÖNELİK KAMU HARCAMALARI

Sosyal güvenlik, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar gibi sosyal koruma harcamalarının alt kalemlerine baktığımızda, 2010 yılı için sigorta ve emeklilik ödemelerinin GSYH’ya oranının % 7,78; sağlık harcamalarının GSYH’ya oranının % 4,43 civarında gerçekleştiğini görüyoruz. Sosyal hizmetler ve sosyal yardıma yapılan harcamalar ise GSYH’nın % 0,78’i olarak kalmaktadır. % 0,78 oranına, sağlık harcamalarının içinde yer alan yeşil kart harcamalarının oranı olan % 0,41 eklendiğinde prim ödememiş yoksul kesim için yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmete yönelik harcamalar 2010 yılı için 14 milyar TL civarında ve bu harcamanın GSYH’ya oranı ise % 1,19 civarında olmaktadır (Tablo 2). Bu harcama son derece düşüktür. Ayrıca bu harcamalarda 2010 yılından sonra bir azalma planlanmaktadır ve bu azalmanın esas olarak yeşil kartla ilgili olduğu görülmektedir.

**YOKSULLARA YÖNELİK SOSYAL
YARDIM, SOSYAL HİZMETLER VE
YEŞİL KART HARCAMALARININ
GSYH İÇİNDEKİ PAYI 2010 YILINDA
SADECE % 1,19’DUR. BU ORAN ÇOK
YETERSİZDİR. BU ORAN 2009 YILINDA
%1,34 İKEN 2010 YILINDA 1,19’A
DÜŞMESİ VE 2010 YILINDAN SONRA
DA DÜŞÜRÜLMESİNİN PLANLANMASI
ŞAŞIRTICIDIR.**

Türkiye’deki sosyal koruma harcamalarının içinde, özellikle sosyal güvenlik kapsamında olan ya da sigortası olup işsiz kalmış olanlara yönelik harcamaların önemli bir yer tuttuğunu, prim ödememiş yoksul kesime yönelik harcamaların payının ise çok düşük kaldığını söylemek mümkündür. İşsizliğin, kayıt dışı çalışma oranının, çalışan yoksulluğunun, yoksulluk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve etnik farklılığa dayalı sosyal dışlanışlığın yüksek olduğu bir ülkede sosyal koruma harcamalarının prim ödemeye dayalı ve formel sektörde çalışanlara yönelik olması varolan dengesizlikleri pekiştirecek bir durumdur.

**YOKSULLUK VE SOSYAL
DIŞLANMAYLA MÜCADELEDE
TÜRKİYE ULUSAL BİR STRATEJİ
GELİŞTİREMEMİŞTİR.**

Türkiye, yoksulluk ve sosyal dışlanmayla mücadelede ulusal bir stratejisini hâlâ geliştirememiştir. Yoksullukla mücadele stratejisi mutlaka koruyucu, önleyici çalışmalar ve sosyal hizmetlerle desteklenmiş olmalıdır. Koruyucu, önleyici hizmetler için gerekli kaynakların ayrıldığı görülebilmektedir. Önemli bir ihtiyaç olan yoksulluk veri tabanı bitirilememiştir. İstatistiki veri ve değerlendirme raporlarının eksik olması kaynakların belli bir kısmının ihtiyaç sahiplerine ulaşamadığı yönündeki kuşkuların artmasına neden olmaktadır.

**İNSANLARIN DAMGALANMADAN,
ONURU KIRILMADAN,
VATANDAŞ OLMaktan KAYNAKLI,
DÜZENLİ ‘TEMEL GELİR DESTEĞİ’NİN
GELİŞTİRİLMESİNİN YOKSULLUK VE
SOSYAL DIŞLANMA İLE MÜCADELEDE
ÖNEMLİ OLDUĞUNU SAVUNUYORUZ.**

Türkiye’de vergiler esas olarak tüketim üzerinden alınan vergilerdir. Ücretli çalışanlar dışında gelir üzerinden artan oranda alınan bir vergi reformu ve gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltacak politikalar yoksullukla mücadele stratejisinin içinde yer almalıdır.

Türkiye’deki sosyal koruma sisteminin en eksik halkalarından birisi, dünyada en yaygın olarak uygulanan vergilerden sağlanan ve vatandaş olma hakkından

kaynaklanan düzenli gelir desteğinin olmamasıdır ve bütçeden 2011, 2012 ve 2013 yılları için bu konuda ayrılan ya da ayrılması planlanan bir kaynak olmadığı görülmektedir. Türkiye’de yardımların yoksullara ulaştırılma yöntemi insanların muhtaç olduklarını kanıtlamak zorunda bırakılarak damgalanmaları, insanlık onurunu kırıcı olmakta ve insan hakkı ihlali düzeyine ulaşmaktadır.

**DEVLETİ HAYIRSEVER DEVLET DEĞİL
SOSYAL DEVLET OLARAK GÖRMEYİ TERCİH EDİYORUZ.**

Belediyeler/sosyal yardımlaşma vakıfları üzerinden yapılan yardımların objektif kriterlerden uzak olması olasılığını, kaynak dağıtım sürecinin şeffaf ve izlenebilir olmamasını, yardımı yapan ile yardımı alanın yüz yüze gelmesi nedeniyle yardımın bazı karşılıklılık ilişkilerini doğurabileceğini düşünüyoruz. Kriterleri objektif ve şeffaf, yasa ile belirlenmiş bir hak olarak temel gelir desteğinin yoksullukla mücadelenin unsuru olması gerektiğini düşünüyoruz.

İŞSİZLİK SİGORTASI ALANINDAKİ KAMU HARCAMALARI

Türkiye’de İşsizlik Fonu çoğunlukla primlerle finanse edilen sosyal koruma sisteminin önemli bir bileşenidir. Yaşanan teknolojik gelişmeler ve yeni iş türlerinin de etkisiyle Türkiye’de ve dünyada işsizliğin daha fazla artacağı kabul görmektedir. Bu nedenle İşsizlik Fonu’nun kapsamının genişletilmesi ve koşullarının kolaylaştırılması gerektiğini savunuyoruz.

2009 yılından sonra krizin de etkisiyle İŞKUR Aktif İşgücü Piyasası (AİP) programlarından yararlananların sayısında önemli bir artış olduğu bilinmektedir. Örneğin bu rakam 2009 yılında 213.852 kişi olarak görülmektedir. Ancak Türkiye’deki 15 yaş üstü kentte yaşayanlar arasında işsiz sayısının 2009 yılı için 2.746.000 olduğu dikkate alındığında yaklaşık 2,5 milyon işsizin bu programlardan yararlanamadığı görülmektedir. Yüksek işsiz sayısının AİP programlarından yararlanabilmesi için İŞKUR’un kurumsal kapasitesinin daha da geliştirilmesi ve daha fazla kaynak aktarılması gerektiğini ve İşsizlik Fonu’nda biriken paranın başka amaçlar için kullanılmaması gerektiğini düşünüyoruz.

İşsizlik Fonu’ndan Merkezi Yönetim Bütçesi’ne GAP’a yönelik olarak yapılan transferler işsizlik ve sosyal dışlanma ile mücadele amaçlı kullanılmalıdır. GAP Eylem Planı’nın amacında bölgenin eğitim ve sağlık göstergelerinin yükselmesi, işsizliğin azaltılması yer almaktadır. GAP Eylem Planı çerçevesinde yapılan harcamaların hangi alanlara gittiğinin şeffaf olması kadar, amaçların katılımcı yolla belirlenmiş olması ve sosyal amaçlarla ilgili sonuçların yıllık olarak izlenebilir olması gerektiğini düşünüyoruz.

**GAP EYLEM PLANININ SONU OLAN
2013 YILINDA TÜM SÜREÇTE AYRILAN
KAYNAĞIN KULLANIM ALANLARINI VE
SOSYAL GÖSTERGELER ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİ RAKAMSAL OLARAK
GÖRMEYİ TALEP EDİYORUZ.**

SAĞLIK ALANINDAKİ KAMU HARCAMALARI

Sağlık Bakanlığı, genel ve özel bütçeli idarelerin tüm sağlık harcamaları ve Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (SGK) prim ödeyenlere yönelik yaptığı sağlık harcamalarının toplamı bir tek kriz yılı olan 2009 yılında % 5’in üzerine çıkabilmiştir. 2010, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında sistemli bir azalma planlanmakta olduğu görülmektedir (Tablo 1 ve 2).

DPT’ye göre alınan etkinliği artırıcı tedbirlere bağlı olarak toplam sağlık harcamalarının 2010 yılından sonra düşmesi beklenmektedir. Bizce etkinlik artışı/maliyet düşüşü sonucu ortaya çıkabilecek olan her

**TÜRKİYE’DE KİŞİ BAŞINA SAĞLIK
HARCAMASI YILLIK 479 DOLARDIR.
BU AÇIDAN TÜRKİYE AVRUPA’DA
EN SON SIRADA İKEN SAĞLIK
HARCAMALARINDA 2009 YILINDAN
SONRA AZALMA PLANLANMASINI
DOĞRU BULMUYORUZ.**

türlü kaynak yine sağlık harcamaları içinde kullanılmalıdır. Diğer yandan hastanelerde etkinlik artışı hedeflerinin verilen hizmetin kalitesini düşürmeyecek şekilde yapılması önemlidir. Türkiye birçok açıdan sağlık için ayırdığı kaynağı sistemli olarak artırmak zorundadır. Bunun en temel nedenlerinden birisi Türkiye’nin kişi başına sağlık harcamasının Avrupa’da en son sırada olmasıdır.

Dünya Sağlık Ögütü'nün verilerine göre, 2008 yılında satın alma gücü paritesine bağlı hesaplanan kişi başına kamu sağlık harcaması, Fransa'da 2,983; Litvanya 806; Bulgaristan'da 526; Çek Cumhuriyeti'nde 1.426; Estonya 841; Almanya 2.837; Yunanistan'da 1,735; Macaristan'da 997; Polonya'da 825; Romanya'da 539; Türkiye'de 479 dolardır. Bu veriler Türkiye'de sağlık harcamalarının değil kısılması hızla artırılması gereğine işaret etmektedir.

2009 YILINDA GSYH'YA ORANI % 5 OLAN SAĞLIK HARCAMALARININ İÇİNDEN SADECE % 0,5'İ KORUYUCU HİZMETLERE GİTMekte, % 4.5'İ İSE İLAÇ VE TEDAVİ HİZMETLERİNE GİTMEKTEDİR.

Diğer yandan, Türkiye'de sağlık harcamalarının koruyucu hizmetler ve tedavi hizmetleri arasındaki dağılım çok çarpıktır. Tablo 2'de görüldüğü gibi 2009 yılında sağlık harcamaları % 5'tir ve % 3,35 oranındaki sağlık harcaması SGK tarafından yapılan ilaç ve tedavi harcamalarıdır. Geri kalan % 1,65 esas olarak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan sağlık harcamasıdır. Sağlık Bakanlığı'nın harcamalarının % 71'inin Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, % 29'unun da Temel Sağlık Hizmetleri ve diğer genel müdürlüklere ayrılmış olduğu ödenek cetvellerinden görülebilmektedir. % 29 oranının tümünü koruyucu hizmetler saydığımızda dahi 2009 yılında GSYH'ya oranı % 5 olan sağlık harcamasının içinden sadece % 0,5'in koruyucu hizmetlere ayrıldığını hesaplayabiliyoruz. % 4,5'i ise ilaç ve tedavi hizmetlerine gitmektedir. Bu dağılım, sağlık harcamalarında önemli bir çarpıklığı işaret etmektedir. Koruyucu sağlık hizmetlerinin ihmal edilmesi ve harcamalarının kısılması, daha yüksek maliyetli olan tedavi hizmetlerine yönelik harcamaları artırmaktadır.

**SAĞLANACAK ETKİNLİK SONUCU
ORTAYA ÇIKAN KAYNAK YİNE
SAĞLIK HARCAMALARI İÇİNDE
DEĞERLENDİRİLMELİ VE BU KAYNAK
PAYI ÇOK DÜŞÜK OLAN KORUYUCU
HİZMETLERDE KULLANILMALIDIR.**

Türkiye'nin sağlık sisteminde bir diğer önemli eksiklik bakım hizmetlerinin çok yetersiz olmasıdır. Bakım hizmetlerini gerçekleştirecek insan kaynağının eğitimi için önemli bir kaynak ayrılması gerekmektedir. Bakım hizmetleri sorunu bakım hizmetlerinin aile tarafından (esas olarak kadın) sürdürülmesine gerek bırakmayacak şekilde yapılandırılmalı ve sertifikalandırılmalıdır.

Sağlık harcamalarının ancak onda biri yeşil kartlılara yönelik sağlık harcamalarıdır (Tablo 2). Genel Sağlık Sigortası çerçevesinde sağlık hakkından yararlanmak için prim ödemesi beklenmektedir. Geçici istihdam, düşük ücret, mevsimlik ve düzensiz gelir, tarımda kendi hesabına çalışma nedeniyle prim ödeyemeyen ya da geliri olmamasına rağmen değersiz gayrimenkul ve tarla sahibi olma nedeniyle primi devlet tarafından karşılanmayanların toplumun önemli bir kesimini oluşturabileceklerini düşünüyoruz. Bu kesimin sağlık hizmetinden yararlanamayacak olmasını önemli bir sosyal sorun olarak görüyoruz.

Diğer önemli bir sosyal sorun ise sayıları yaklaşık 28 milyon olan 15 yaş üstü kadın nüfusunun içinden işgücüne katılmayanların oranının % 75 olması ve işgücüne katılmayan bu kadınların eş, çocuk ve babanın sosyal güvencesine bağımlı ya da tümüyle sistem dışında kalıyor olmalarıdır.

**PRİM ÖDEYEMEME NEDENİYLE
ÖNEMLİ BİR KESİMİN TEMEL BİR
İNSAN HAKKI OLAN SAĞLIK HAKKINA
ULAŞAMAMA RİSKİNİ YÜKSEK
GÖRÜYÖRÜZ.**

ÇOCUĞA YÖNELİK KAMU HARCAMALARI

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 2003 yılı 34 no'lu oturumunda yayınladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin uygulanmasına ilişkin genel tedbirlerde belirtildiği gibi: ... *Devletlerin, sosyal sektöre ve bunun içerisinde çocuklara doğrudan ya da dolaylı tahsis ettiği ulusal ve diğer bütçeyi belirleyebilmesi gerekir; bunu yapmadığı sürece, hiçbir Devlet, çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını Sözleşme'nin 4. Maddesi altındaki "eldeki kaynakları olabildiğince geniş tutarak" yerine getirme yükümlülüğüne göre gerçekleştirdiğini söyleyemez...*

Türkiye'de çocuğa yönelik harcama yapan idarelerin önemli bir bölümü bu harcamaları ayrı olarak tutmamakta ve yayınlamamaktadır. Bu durum, 0-18 yaş grubuna yönelik kamu tarafından verilen hizmetleri ve harcamaların izlenmesini güçleştirdiği gibi veriler görünür olmadığından çocuklara dönük politika geliştirilenlerin bu konuda değerlendirme yapmasını da güçleştirmektedir. Kamu Harcamalarını İzleme Platformu olarak, 0-18 yaş grubuna yönelik kamu tarafından verilen hizmetleri ve harcamaları izlerken Merkezi Yönetim kapsamındaki sosyal hizmetler ve sosyal yardım; sağlık hizmetleri ve adalet hizmetlerini dikkate alarak ayrıştırma yapmaya çalıştık.

Türkiye'de çocuğa yönelik hizmet veren kamu kurumları arasında eşgüdüm ve koordinasyon yetersizdir. Acilen ve kuvvetle ihtiyaç duyulan kurumlararası eşgüdüm ve koordinasyonun sağlanmasından; başta SHÇEK olmak üzere adalet, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmeti veren tüm bakanlıklar ve ilgili birimleri sorumludur. Ancak tüm bakanlıklar bu sorumluluklarını yerine getirdiği takdirde çocuğa yönelik harcamaların verimliliği ve verilen hizmetlerin niteliği artacaktır.

NÜFUSUN % 31'İ ÇOCUK OLDUĞU HALDE 2009 YILINDA SAĞLIK, SOSYAL HİZMETLER - SOSYAL YARDIMLAR VE ADALET HİZMETLERİ ÇERÇEVESİNDE ÇOCUĞA AYRILAN BÜTÇENİN GSYH'YA ORANI %1,31'DİR. EĞİTİM HARCAMALARI EKLENDİĞİNDE BU ORAN % 3,65'E ÇIKMAKTADIR.

ÇOCUK HAKLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE DÖNÜK POLİTİKALARIN GELİŞTİRİLMESİ VE İZLENMESİ İÇİN TÜRKİYE'DE ÇOCUKLARA AYRILAN BÜTÇENİN VE YAPILAN HARCAMALARIN AYRIŞTIRILARAK YAYINLANMASI GEREKLİDİR.

Türkiye'de 2009 yılında çocuğa yönelik gerçekleştirilmiş sosyal hizmet ve sosyal yardım harcamaları 3.007.308.567 TL; en yüksekini tahmin edebildiğimiz sağlık harcamaları 9.292.143.358 TL, ve adalet hizmetleri harcamaları 189.272.045 TL olmak üzere tüm bu kurumların toplam çocuğa yönelik harcamaları 12.488.865.076 TL olarak hesaplanmıştır. 2009 yılı verileri incelendiğinde çocuklar için eğitim dışı harcamaların GSYH oranı % 1,31 ile sınırlıdır (Tablo 3).

Çocuk başına harcama ise 535 TL'dir. Okul öncesi, ilk ve ortaöğretim harcamaları ise 2009 yılı için 22.321.682.000 TL'dir. Eğitim harcamaları eklendiğinde GSYH oranı % 3,65'e çıkmaktadır.

2005 yılında Türkiye'de toplam çocuk nüfusunun % 24,6'sı yoksulluk içinde yaşarken, bu oranın OECD ülkeleri ortalaması ise % 12,4'tür. Türkiye OECD ülkeleri içinde çocuk yoksulluğunun en fazla olduğu ülkedir. Veriler doğrultusunda nüfusunun % 31'i çocuk olan bir ülke olarak Türkiye'nin çocuklara dönük harcamalarını artırması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2008 yılında çocuğa yönelik harcamaların GSYH'ya oranı % 1,01'dir. 2008 yılı ile 2009 yılı arasında çocuğa yönelik harcamada ortaya çıkan bu gelişmeyi olumlu bulmaktayız. 2008 yılına göre çocuğa yönelik harcamalarda görülen artış esas olarak sağlık harcamalarından kaynaklanmaktadır. Çocuk başına sağlık harcaması 2008 yılında 322 TL, 2009 yılında 410 TL'dir. Bu harcama dolar olarak hesaplandığında 260 \$ civarındadır ki bu daha önce belirttiğimiz farklı ülkelerdeki kişi başına sağlık harcaması ile karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır. Sağlık harcamalarını izlerken vurguladığımız koruyucu sağlık hizmetlerine ayrılan kaynağın düşük olması en çok çocuklar üzerinde etkili olabilmektedir. Çocuğa yönelik sağlık harcamalarındaki artışın esas olarak SGK'nın harcamalarından kaynaklanması, harcamaların koruyucu hizmetlere değil tedavi ve ilaç harcamalarına yönelik olduğuna işaret etmektedir. Sağlık harcamalarındaki rakamsal artışın sağlık hizmetinin niteliğinde bir artışa işaret edip etmediği eldeki verilerden net olarak okunamamaktadır.

**ÇOCUĞA YÖNELİK SAĞLIK
HARCAMALARINDAKİ ARTIŞIN
NİTELİKSEL AÇIDAN DA İZLENMESİ
VE DEĞERLENDİRİLEBİLMESİ
İÇİN GÜVENİLİR GÖSTERGELERİN
HAZIRLANMASI VE YAYINLANMASI
ÖNEMLİDİR.**

Türkiye'de Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin koordinasyonundan sorumlu SHÇEK'in 2009 yılında engelli çocuklar dahil çocuklara dönük harcamalarının GSYH'ya oranı % 0,09 ile sınırlıdır. SHÇEK'in harcamalarının sadece % 49'u engelli çocuklar dahil olmak üzere dolaylı veya doğrudan çocuklara yöneliktir. SHÇEK'e çocuk hizmetleri için tahsis edilen kaynağın artırılması gerektiğini düşünüyoruz.

SHÇEK ödenek cetvellerine göre, Çocuk Hizmetleri Dairesi ödeneği azalırken Sosyal Yardım Hizmetleri Dairesi ödeneği artmaktadır. SHÇEK 2010-2014 Stratejik Planı'ndaki temel stratejiler koruyucu ve önleyici hizmet modeline geçiş; aile merkezli yerinde hizmet verme ve gelişmiş ülke standartlarına uygun kurum bakımının sağlanmasıdır. Bakıma ihtiyaç duyan bireylerin öncelikle yaşadıkları ortamda kendilerine yeterli hale gelmesi için tedbir almak sosyal hizmetlerin gereğidir ve özellikle çocukların psiko-sosyal gelişimi açısından ailenin önemi ve işlevi kanıtlanmıştır. Ancak görünen harcama rakamlarıyla koruyucu önleyici hizmet modeline geçiş yapabilmek gerçekçi görünmemektedir.

Stratejik Plana göre 2010'da ailesi yanında desteklenen 22.000 çocuk varken 2014'te bu rakamın 34.000'e çıkacağı belirtilmektedir. Ancak ailesi yanında desteklenen çocuk başına ayrılan bütçe 2010'da yıllık 5.278 TL'den, 2014'te yıllık 4.151 TL'ye düşürülmekte ve aile yanına döndürülen çocukların ailelerine yönelik rehberlik hizmeti için ayrılan bütçe ise 2010'da sadece yıllık çocuk başına 2,5 TL ve 2014'te yıllık 3,30 TL olarak planlanmaktadır. Çocuk koruma hizmetleri kapsamında maddi desteğin yanı sıra psiko-sosyal desteğin önemi ve gerekliliği açıktır. Aile yanında hizmet alan veya aile yanına döndürülen çocuklar ve aileleri için psiko-sosyal destek ve danışmanlık hizmetlerinin sunulabilmesi için yeterli düzeyde bütçe ayrılmalıdır. Hizmet alan her çocuğu izleyecek uzman personelin bulunacağı şekilde sistemin güçlendirilmesine yönelik bütçe ayrılmalıdır. Türkiye'de genel olarak çocuk koruma hizmetini sür-

**ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ
AİLEYE YÖNELİK SOSYAL YARDIMA
DÖNÜŞMEMELİ; ÇOCUĞUN
KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİNE
DÖNÜK BÜTÜNCÜL BİR SOSYAL
HİZMET MÜDAHALESİ OLARAK
PLANLANMALIDIR.**

teğin yanı sıra psiko-sosyal desteğin önemi ve gerekliliği açıktır. Aile yanında hizmet alan veya aile yanına döndürülen çocuklar ve aileleri için psiko-sosyal destek ve danışmanlık hizmetlerinin sunulabilmesi için yeterli düzeyde bütçe ayrılmalıdır. Hizmet alan her çocuğu izleyecek uzman personelin bulunacağı şekilde sistemin güçlendirilmesine yönelik bütçe ayrılmalıdır. Türkiye'de genel olarak çocuk koruma hizmetini sür-

dürecek uzman personelin sayısının ve niteliğinin artırılması ve çeşitlenen ihtiyaca uygun uzmanlık alanlarının geliştirilebilmesi için kaynak ayrılmalıdır.

Her ilde çocuk mahkemesi bulunmaması ve çocukların yargılama süresinin uzunluğu göz önüne alındığında ayrılan bütçenin yetersiz olduğu söylenebilir. Bu durum Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 40. maddesi (Devletlerin, kanunla ihtilaf halindeki çocuklar bakımından onlara özgü kanunlar, makamlar ve usuller belirleme yükümlülüğü bulunur) ve Çocuk Koruma Kanunu'nun 25. maddesi ile ("her il merkezinde çocuk mahkemesi kurulur") çelişen bir durumdur. 2008 yılında 80 olan faal çocuk mahkemesi sayısı 2009 yılında 71'e inmiştir. Çocuk mahkemeleri için ayrılan bütçe tahmini toplam 23.565.395 TL'dir. Kanunun öngördüğü gibi her ilde çocuk mahkemesinin kurulması için çocuk mahkemelerine ayrılan bütçenin en az % 72 oranında artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çocuk mahkemelerinin, illerin ihtiyacına uygun fizibilite çalışmaları doğrultusunda, sayısının artırılması için kaynak ayrılması gereklidir. Çocuk mahkemelerinde çalışan personelin sayısının artırılması ve nitelikli hizmet verilebilmesi için hizmetiçi eğitime kaynak ayrılması gereklidir.

**ÇOCUK VE AĞIR CEZA
MAHKEMELERİNDEKİ YARGILAMA
SÜRESİNİN GİDEREK ARTMASI KABUL
EDİLEMEZ BİR OLGUDUR. TÜRKİYE'DE
2009 YILINDA 30 İLDE TOPLAM
71 ÇOCUK MAHKEMESİ HİZMET
VERMİŞTİR. ÇOCUK MAHKEMELERİNİN
SAYISININ ARTIRILMASI VE
HİZMETLERİN NİTELİĞİNİN
YÜKSELTİLMESİ İÇİN KAYNAK
AYRILMASI GEREKLİDİR.**

Adli sicil istatistiklerine göre, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerindeki yargılama sürelerine bakıldığında yargılama süresinin 2005 yılında 282 gün, 2006 yılında 332 gün, 2007'de ise 527 gün olması yargılama süresinin vahim bir şekilde arttığını göstermektedir. Öte yandan çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılama süresi ortalama 267 gün iken çocuk mahkemelerinde bu süre artmakta ve 326 gün olmaktadır. Bu süreyi yetişkin yargılaması ile karşılaştırdığımızda (ortalama 234 gün), çocuk yargılamasının çok daha uzun sürdüğü görülmektedir.

2009 yılında Adalet Bakanlığı'na bağlı ceza infaz kurumları içinde 1.386 çocuk çocuklara özgü koşullarda hizmet alırken, 656 çocuk yetişkinlere özgü koşullarda kalmaktadır. Tüm çocukların çocuğa özgü koşullarda hizmet alması için gerekli bütçe ayrılmalıdır. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun 2009-2010 tarihli çocukların kaldığı ceza infaz kurumlarına ilişkin incelemesinde sosyal çalışmacı ve psikologların sayısının infaz koruma memurlarının sayısı ile karşılaştırıldığında çok düşük olduğu ve bu sayının artırılması gerektiği belirtilmiştir. İnfaz koruma memurları kadrosundaki doluluk oranı % 85 iken, sosyal çalışmacı kadrosunda bu oran % 31 ile sınırlı kalmaktadır.

TÜİK 2008 Yılı Nüfus Sayımı verilerine göre, 12-14 yaş grubundaki çocukların % 11,3'ü çalışmaktadır. Ekim-Aralık 2006 verilerine göre ise 6-17 yaş grubundaki çocukların % 6'sı çalışma yaşamı içinde yer almaktadır. ILO'nun 182 no'lu sözleşmesi doğrultusunda oluşturulan çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılması için Zamana Bağlı Sosyal Politika ve Program Çerçevesi'ne göre 2015 yılına kadar çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri olarak belirlenen sokakta çalışma, küçük ve orta ölçekli işletmelerde ağır tehlikeli işlerde çalışma ve tarımda aile işleri dışında ücret karşılığı gezici ve geçici tarım işlerinde çalışmanın ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Çocuk işçiliğinin durumu

na ilişkin güncel veriler bulunmadığından hedeflerin gerçekleşme durumu izlenememektedir. Türkiye'nin çocuk işçiliğiyle mücadelede bulunduğu noktanın değerlendirilmesi ve strateji ve planlarda gereken revizyonun yapılabilmesi için durum tespitine dönük bütçe ayrılması gereklidir. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dezavantajlı Gruplar Daire Başkanlığı Çalışan Çocuklar Şube Müdürlüğü'ne 2008 yılında olduğu gibi, 2009 yılı için de kaynak ayrıldığı bildirilmiştir.

2008 VE 2009 YILLARINDA ÇALIŞAN ÇOCUKLARA YÖNELİK MERKEZİ BÜTÇEDEN KAYNAK AYRILMADIĞI GÖRÜLMEKTEDİR. TÜRKİYE'NİN ÖNCELİKLİ SORUNLARINDAN BİRİ OLARAK ÇOCUK İŞÇİLİĞİYLE MÜCADELE KONUSUNDA DURUM TESPİTİ, PROGRAM REVİZYONU VE UYGULAMALAR İÇİN KAYNAK AYRILMASI GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUZ.

GENÇLİĞİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK KAMU HARCAMALARI

Bugün Türkiye'nin ortalama yaşı 29,2'dir. 2010 itibarıyla 15-24 yaşları arasındaki gençlerin sayısı 12.545.094'dür. Başka bir deyişle gençler Türkiye nüfusunun % 17,01'ini oluşturuyor. Geçtiğimiz sene-ye göre genç nüfustaki artış oranı ise % 0,24'tür.

Nüfusumuzun % 17'sini oluşturan gençlerin kamunun sunacağı hizmetlerle karşılanabilecek çeşitli ihtiyaçları bulunmaktadır. Biz gençlik alanında çalışan STK'lar olarak bu ihtiyaçlar içerisinde gençlerin güçlendirilmesinin kamunun görevleri arasında bulunan en temel görev olduğunu düşünüyoruz. "Gençlerin Güçlendirilmesi"ni, gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri, genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri için yapabilirliklerinin ve yetkinliklerinin artırılması amacıyla güçlendirilmeleri an-

GENÇLERİN ÖZERK VE EŞİT BİREYLER OLARAK YAŞAYABİLMELERİ AMACIYLA GÜÇLENDİRİLEBİLMELERİ İÇİN KAMUNUN SPOR, TOPLUMSAL HAYATA KATILIM, BARINMA, EĞİTİME DESTEK, EĞİTİMDEN İŞE GEÇİŞ HİZMETLERİNE ÖNEM VERMESİ GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUZ.

lamında kullanıyoruz. Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izleyebilmek için gençliğin spor, toplumsal hayata katılım, barınma, eğitime destek, eğitimden işe geçişte destek kurumlarının yaptıkları harcamaları dikkate aldık. Koruma ve sağlık gibi güçlendirme dışındaki 0-18 yaş gurubu için kamu tarafından yapılan harcamaları çocuğun korunmasına yönelik harcamalar içinde bıraktık.

Gençlerin güçlendirilmesine yönelik harcamaları izlemek için Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve YURTKUR'un harcamalarını, AB Eğitim ve Gençlik Programları'na Türkiye'nin bütçe katkısını; SODES bünyesindeki gençlik projelerine aktarılan katkıları; GAP İdaresi İnsani ve Sosyal Gelişme Koordinatörlüğü'nün gençliğe yönelik yaptığı harcamaları; YÖK'ün, MEB'in ve TÜBİTAK'ın burslarını; İŞKUR'un Aktif İşgücü Piyasası harcamalarını; TÜBİTAK ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın girişim sermayesi desteklerini bu hesaplama içine aldık (Tablo 4). Gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar 2010 yılında 4.483.403.160 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu harcama 2009 yılında 3.955.823.861 TL, 2008 yılında ise 3.021.118.459 TL olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılında gençliğin güçlendirilmesine yönelik harcamaların GSYH içindeki payının artışı esas olarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün (GSGM) bütçesinde görülen artışla bağlantılıdır. 2010 yılında GSGM'nin bütçesindeki artışın nedeni Erzurum'daki Üniversite Kış Olimpiyatları'dır. Görüldüğü üzere özellikle 2010 harcamalarındaki olumlu artışlar sürdürülebilirliği olmayan bir etkinliğe yönelik olmuştur. Nitekim 2011 yılında GSGM'nin harcama öngörüsü 2010 öncesi değerlere geri dönmektedir.

Erzurum kış olimpiyatları dahil harcamaların GSYH'ya oranları 2010 için % 0,41 olarak hesaplanmaktadır.

Gençliğin güçlendirilmesine yönelik hesapladığımız harcamaların GSYH'ya oranının 2011 yılı için % 0,37'ye düşürülmesinin planlandığı görülmektedir.

**GENÇ BAŞINA YAPILAN HARCAMA
2010 YILINDA 357 TL, 2011 YILINDA
İSE 353 TL'DİR. BU HARCAMALAR ÇOK
DÜŞÜKTÜR.**

Genç başına yapılan harcamalara bakıldığında da bir düşüş mevcuttur. Sırasıyla 2008 yılı için 243 TL, 2009 yılı için 316 TL olarak gerçekleşen genç başına yapılan harcama 2010 yılında 357 TL olmuştur. 2011 yılı için kanunlaşan genç başına harcama 353 TL'dir.

Dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olan Türkiye'nin ekonomisi büyürken gençlerin güçlendirilmesine yönelik yapılan kamu harcamaları ekonominin büyüme oranıyla paralel gelişmemiştir.

Gençliğin güçlendirilmesi için yapılan tüm harcamalar içinde en fazla ağırlığa sahip kurum YURTKUR, ikinci kurum ise Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'dür. Üçüncü sırada İŞKUR'un Aktif İşgücü Programları ile gençlerin mesleki eğitimleri için ayırdığı kaynak yer almaktadır.

YURTKUR'un harcamalarında TL olarak bir artış planlandığı görülse bile, GSYH içindeki payında bir artış görülmemektedir. Yurtlarla ilgili arzla talep arasındaki uçurum dikkate alındığında YURTKUR'un harcamalarında artış gerektiğini vurgulamak isteriz. Sadece sunulan yatak sayısının artışı yeterli değildir, YURTKUR disiplin yönetmeliği üniversite gençliğinin barınma ihtiyaçlarının çözümünde alternatif ve maliyetleri arayışları ön plana çıkarmaktadır. YURTKUR'un öğrencilere verebildiği burs ve bursun miktarı çok düşüktür. YURTKUR tarafından başvuran üniversite öğrencilerine kredi sağlanmaktadır. TÜİK verilerine göre Ekim 2010'da tarım dışı genç işsizliği % 21,3'tür, OECD verilerine göre yüksek eğitimliler arasında işsizliğin en yaygın olduğu OECD ülkesi Türkiye'dir. Üniversite mezunu gençlerin iş bulmasındaki zorluklar dikkate alın-

**2010 YILINDA, TÜRKİYE GENÇLERİN
GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK
OLARAK YAPTIĞI HARCAMANIN
GSYH'YA ORANI % 0,41'DİR. BU
HARCAMANIN İÇİNDE ERZURUM KIŞ
OLİMPİYATLARI HARCAMALARI DA
YER ALMAKTADIR. 2011 YILINDA İSE
GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİNE
YÖNELİK HARCAMANIN GSYH'YA
ORANININ % 0,37'YE DÜŞÜRÜLMESİ
PLANLANMAKTADIR.**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK
YURT OLANAKLARININ ARTIRILMASI,
HER ÜNİVERSİTENİN KONTENJANINA
BAĞLI OLARAK KAMPÜS ALANI İÇİNDE
YURT OLANAĞININ GELİŞTİRİLMESİ
VE GENÇLERİN BU YURTLARDA
YAŞAMAYI TERCİH ETMELERİ İÇİN
YURT DİSİPLİN YÖNETMELİKLERİNİN
YASAKLAYICI, GENÇLERİ POTANSİYEL
SUÇLU KABUL EDEN BİR MANTIKLA
HAZIRLANMAMASI GEREKTİĞİNİ
DÜŞÜNÜYORUZ.**

dığında gençlere yönelik YURTKUR tarafından verilen kredilerin geri ödenmesinin iş bulma ile bağlantılandırılması gerekmektedir.

Bizler eğitimin tüm aşamalarının eğitim hakkının bir parçası olduğunu, sosyal devletin önemli görevlerinden biri olduğunu ve ülkenin sosyal sermayesindeki gelişmenin kaliteli bir yükseköğretimle elde edilebileceğini düşünüyoruz.

Bilindiği gibi üniversiteye devam eden gençlerden harç alınmaktadır. Biz bu harçları tüm devlet üniversitelerinin gelir cetvellerini inceleyerek toplam örgün ve yaygın öğretim gelirlerini hesapladık. Bu hesabımıza göre üniversiteye devam eden gençlerden alınan toplam harçların miktarı 2009 yılında 497.631.017 TL, 2010 yılında 501.436.471 TL'dir (Tablo 4). Üniversitelerin Merkezi Yönetim bütçesinden aldığı toplam kaynak 2009 yılında 7.458.207.000 TL, 2010 yılında ise 9.141.362.000 TL'dir. Üniversitelerin kullandıkları bu iki kaynağın içinden yaklaşık % 6'sı eğitim alan öğrenciler tarafından karşılanmaktadır. Harçların hiç alınmaması durumunda bile Merkezi Yönetim faiz hariç bütçe giderlerinde ortaya çıkacak artışın sadece % 0,2 (binde iki) ile sınırlı kalacak olması dikkate değerdir.

Eğitimdeki gençlere yönelik yapılan harcamalarla eğitim dışındaki gençlere yönelik harcamalar arasında ciddi bir makas bulunmaktadır. YURTKUR, YÖK Bursları ve MEB burslarının gençliğin güçlendirilmesine yönelik yapılan harcamalar içindeki oranları 2008'de % 81, 2009'da % 77 ve 2010'da % 76 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılı için bu oran % 87 olarak öngörülmüştür. Eğitimde olmayan gençlere yönelik imkânların artırılması ve bütçedeki dengenin bu yönde de gelişmesi en büyük beklentimizdir.

BÜTÇEDE GENÇLİK YOKTUR, EĞİTİMDE OLMAYAN GENÇLİK HİÇ YOKTUR.

Eğitim dışındaki gençlerin güçlendirilmesine yönelik en büyük harcama yapan kurum Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'dür. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün harcamaları içinden sporla ilgili dairelerin payı ise % 90 civarındadır. Eğitim dışındaki gençliğin topluma katılımı ve gelişiminin esas olarak spor üzerinden kurgulanmasını doğru bulmuyoruz.

Gençlerin özerk ve eşit bireyler olarak yaşayabilmeleri, genç olarak toplumsal hayata katılabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçlar kesinlikle sporla sınırlı değildir. Bu sene de harcamalar açısından ayrıştırılma yapılamamasına rağmen, genç kadınların eğitime ve toplumsal hayata katılımı için özel kaynak ayrılmasına önem verilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Yüksek Öğretim Kurumları ve Ortaöğretim'e yönelik yapılan harcamalar dahil edildiğinde bile gençlere yönelik yapılan harcamalar 2011 yılı için GSYH'nın %2,1'inden bile daha azdır. Hatta 2010 yılıyla karşılaştırıldığında burada bir azalma söz konusudur.

**GENÇLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ
HARCAMALARININ ÜZERİNE ORTA VE
YÜKSEK ÖĞRETİM HARCAMALARINI
EKLEYEREK ELDE ETTİĞİMİZ
HARCAMALARIN TÜMÜNÜN GSYH
İÇİNDEKİ PAYI % 2,1 İLE SINIRLIDIR.**

ENGELLİLERE YÖNELİK KAMU HARCAMALARI

Engellilere yönelik harcamaları izleyebilmek için Merkezi Yönetim kapsamındaki idarelerce engellilere yönelik, sosyal yardım ve hizmetler, iş bulmaya destek, özel eğitim ve spor harcamalarını dikkate aldık. Engellilere yönelik bu harcamalar toplandığında 2006 yılında 629.363.325 TL olan toplam harcamanın 2007 yılında 994.746.263 TL'ye 2008 yılında 2.622.743.705 TL'ye 2009 yılında ise 3.687.454.244 TL'ye çıktığı görülmektedir. Bu artış ile 2008 yılında engellilere yönelik harcamaların GSYH içindeki payı % 0,28'den 2009 yılında % 0,39'a yükselmiştir (Tablo 5).

Özürlüler Yasası'nın çıkması, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin imzalanması ve engelli istihdamına yönelik kamuda kadro artışı gibi gelişmeler engelliler alanında önemli ilerlemelerdir. Ancak engellilerin Türkiye'de eşit birer vatandaş olarak iktisadi, sosyal ve siyasi hayata katılımlarının sağlanabilmesi için yapılması gerekenlerin hâlâ çok fazla olduğuna inanıyoruz.

**KAMU HARCAMALARINDAKİ
ENGELLİLERE YÖNELİK ARTIŞI
VE ENGELLİLERE YÖNELİK KAMU
POLİTİKALARINDAKİ İLERLEMELERİ
OLUMLU KARŞILIYORUZ. ANCAK
BUNLARIN YANINDA ENGELLİLERE
YÖNELİK YAPILAN HARCAMALARIN
ENGELLİLERİN TOPLUMSAL HAYATA
KATILIMLARINI DESTEKLEYECEK
NİTELİKTE OLMASI GEREKTİĞİNİ
DÜŞÜNÜYORUZ.**

Yapılan harcamaların bileşimi incelendiğinde, engelliye ayrılan toplam kaynağın % 70'inin sosyal yardım ve maaş ödemelerine aktarıldığı anlaşılmaktadır. Engellilere yönelik araştırma, engelliliği önleme, eğitim, istihdam, rehabilitasyon ve toplumsal katılım için ayrılan kaynağın hâlâ düşük olduğu dikkat çekiyor.

Engellilere yönelik olarak görülen en büyük artış SHÇEK'in Özürlü Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın sosyal yardım kalemine giren harcamalarından kaynaklanmaktadır. Evde bakılan ve geliri kanunla belirtilen miktarın altında kalan engellilere asgari ücret tutarında cari transfer yapılmaktadır. Bu şekilde SHÇEK 2009 yılı sonunda yaklaşık 201.320 civarında 2010 sonunda ise 291.000 civarında engelliye ulaşmaktadır. Evde bakım aylığı ile, daha önce engelli bakım alanında kapsamlı bir destek sunmaktan uzak olan devletin bu alanda varlığını hissettirmekte olduğunu görüyoruz. Engellinin evde ailesinin yanında bakımını önemsiyoruz. Ancak bakım görevinin aileye, dolayısıyla evde bulunan kadına kayıtdışı bir çalışma biçiminde yüklenmesinin toplumsal cinsiyete dayalı eşitsiz işbölümünü pekiştireceğini biliyoruz. Bu nedenle evde bakım alanında gerekli olan profesyonel insan kaynağının yetişmesine özel bir önem verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Evde bakım aylığındaki gelişmelere paralel olarak, talep ve ihtiyaç oranında gündüzlü ve yatılı kurum bakımı hizmetlerinin de yaygınlaştırılmasına yönelik adımlar atılması gerektiğine inanıyoruz. Özellikle ağır engellilere yönelik, kurum bakımı hizmetlerine yönelik hizmetlerin kapasitesinin talep ve ihtiyaç oranında ve bu alana ayrılan harcamaların artırılmasını önemsiyoruz. Verilen hizmetlerin kalitesinin artırılabilmesi için nitelikli eleman yetiştirilmesine ve ailelerin eğitime kaynak ayrılması gerektiğini savunuyoruz.

Özürlü aylığı alabilmek için hanehalkı gelirlerinin hanehalkı sayısına bölünerek elde edilen gelir düzeyi özürlünün varsa zorunlu giderleri düşüldükten sonra saptanması gerektiğini düşünüyoruz. Diğer yandan,

SGK'nın 2022 sayılı Kanun kapsamında verilen özürlü aylığı, yoksul engelli yurttaşlara sağlanan bir gelir desteği programıdır. Tüm dünyada gerek yoksullar arasında engelli olma riski yüksektir. Gerekse engelli olma durumu, engellilerin iktisadi, sosyal ve siyasi yaşamdan tecridi ve engelliliğin getirdiği ekstra harcamalar nedeniyle bireylerin yoksul olma riskini artırmaktadır.

Bu nedenle 2022 sayılı Kanun kapsamında verilen özürlü aylığında yapılan artışları olumlu, fakat yetersiz buluyoruz.

ENGELLİLERİN YOKSULLUKTAN KURTARILMASI AMACIYLA, 2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA VERİLEN ÖZÜRLÜ AYLIĞININ EN DÜŞÜK MİKTARININ ASGARİ ÜCRET DÜZEYİNE YÜKSELTİLMESİNİ TALEP EDİYORUZ.

2022 sayılı Kanun kapsamında verilen özürlü aylıklarının engelli vatandaşlarımızın güvenceli bir işte istihdam edilmeleri durumunda kesilmesinin, engelli bireyleri istihdamdan uzaklaştırdığını düşünüyoruz. Özürlü aylığının engellilikten kaynaklı ek harcamaları karşılama amacıyla verilen ve istihdamdan bağımsız olarak uygulanması gereken bir politika olduğuna inanıyoruz.

İŞKUR'un engellilere yönelik yaptığı eğitim ve iş edindirme harcamalarında bir artış görülmektedir. Kurumların daha çok engelli istihdam edebilmeleri için işyerlerinin engellilere göre yeniden tasarlanması ve işyerlerine engellilerin ihtiyaç duydukları destek teknolojilerinin alınmasına yönelik bir harcamanın öngörülmemesi en büyük eksikliklerden biridir. Engelli kotasını doldurmayan özel sektördeki kurumlara İŞKUR tarafından kesilen cezalardan oluşan Ceza Fonu'nun bu anlamda kullanıma açılmasını önemli görüyoruz.

2011 yılının Ocak ayında TBMM'de görüşülen torba yasa içinde iptali düşünülen ceza parasının engellilerin eğitime yönelik önemli bir kaynak olduğunu düşünüyoruz. O nedenle ceza parasının iptalinin torba yasadan çıkartılmasını olumlu buluyoruz. Ceza parası özel sektörde mutlaka devam etmeli ve % 3 oranı uygulanmalıdır. Diğer yandan kamuda engelli istihdamının artmasını olumlu olarak karşılıyoruz ancak 2010 sonu itibarıyla açık bulunan 31.211 engelli memur kadrosunun doldurulmasını bekliyoruz.

İstihdam engelliye sadece bir maddi kaynak olarak düşünülmemelidir. İstihdam esas olarak engellinin toplumsal katılımına yönelik bir araçtır. Özel sektörde işe alınıp işyerinde çalıştırılmadan yapılan maaş ödemelerinin amaca uygun olmadığına ve bu konunun iş müfettişlerinin denetimlerinde dikkate alınması gereken bir konu olduğunu vurgulamak istiyoruz.

2008 yılında MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü engelli çocukların özel eğitim merkezlerinden, devlet finansmanı ile yararlanmaları çalışmaları ve bu bağlamda kamu harcamalarındaki bu artış olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak, öncelikli olarak artan bir şekilde kaynaştırma eğitimlerine yönelik kaynak aktarılması ve kaynaştırma eğitimleri için gerekli uzman yetiştirilmesini önemsiyoruz.

Ayrıca, "özel" özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde engelli çocuklar için kaliteli bir hizmet sunumuna dönüşebilmesi amacıyla, özel eğitim merkezlerine yönelik nitelikli personel ile çalışan bir kurumsal denetim sistemi oluşturulmasına yönelik bir kaynak ayrılmasını önemli buluyoruz. Aynı zamanda Türkiye'de özel gelişen çocukların, özel eğitim hizmetlerinden AB ülkelerindeki çocuklara oranla daha düşük saat ücretsiz yararlanabilmelerinin sorun teşkil ettiğini düşünüyoruz. Özel eğitimden yararlanma

saatlerinin bütçe kaygıları ile değil, bilimsel olarak belirlenen gereksinim düzeyleri ile belirlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından engellilere kısıtlı bir sağlık malzemeleri desteği verilmektedir. Sağlık malzemelerine erişimlerdeki zorluklarla başedebilmeleri amacıyla, engellilerin GSS yasasında öngörüldüğü gibi herhangi bir kritere bakılmaksızın doğrudan sosyal güvence kapsamına alınması ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun engellinin tüm sağlık ihtiyaçlarını kaliteli ve ücretsiz olarak sağlamasının gerektiğini düşünüyoruz.

Sağlık raporlarında yüzde 40'ın altında özürlü oranı belirtilen yurttaşların engellilere yönelik sağlanan tüm kamu hizmetlerinin dışında kalıyor olmalarının engelliler arasında eşitsizlik yarattığına inanıyor ve hizmetlere erişim kriterlerinin bu kesimi de kapsayacak biçimde genişletilmesi gerektiğini ve bu genişlemeyi karşılayacak oranda kurum bütçelerine ek ödenekler konulmasını öneriyoruz.

GEREK İŞYERLERİNDE VE GEREK OKULLARDA ENGELLİLERİN ÇALIŞMA VE EĞİTİMLERİ İÇİN GEREKLİ OLAN DESTEK TEKNOLOJİLERİ, BİNA TASARIMLARI VE TOPLU TAŞIMA İÇİN BÜTÇEYE ÖDENEK EKLENMESİ GEREKTİĞİNİ SAVUNUYORUZ.

Toplumdaki engellilerin toplumsal hayata katılımı karşısında varolan önyargıların kırılması ve olumsuz yaklaşımlarla mücadele edebilmek için her kesime yönelik (aile, okul, işyeri) eğitim ve farkındalık yaratma çalışmaları sürdürülmelidir. Bunun için Özürlüler İdaresi, Milli Eğitim Bakanlığı, TRT ve kurulacak olan Ayrımcılıkla Mücadele Kurumu'nun önemli görevler yüklenmesi ve bu görevlere yönelik kaynaklarla donatılmasını önemli buluyoruz.

ASKERİ ALANDAKİ KAMU HARCAMALARI

Türkiye'de askeri harcamaların şeffaf ve izlenebilir olması, STK'ların ve hatta parlamentonun denetimi-ne yeterince açık olması talebi, demokratik bir taleptir.

TÜRKİYE'DE ASKERİ HARCAMALAR ŞEFFAF DEĞİLDİR.

Askeri harcamaları hesaplamak için izlemek gereken çok sayıda kamu idaresi ve fonu vardır (Tablo 6). Türkiye'de KİT'lerin ya da kamu iştiraklerinin olduğu bir savunma sanayinin varlığı söz konusudur. Askeri harcamalarla iç güvenlik için yapılan harcamalar birçok kez iç içe girmiştir. Yine de askeri harcamaların izlenmesinde ortaya çıkan en önemli zorluk verilerdeki şeffaflık eksikliğidir.

En önemli eksiklik Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın harcamalarıdır. Her ne kadar bütçeden Vakıf'a bir kaynak transferi yapılsa da, Vakıf'ın iştirakleri dışındaki silah üretimine yönelik "proje giderleri" bulunmaktadır. Vakıf Genel Müdürü 2009 yılında yaptığı basın açıklamasında "Son 5 yılda TSK projelerine yaklaşık 100 milyon YTL aktarıldı" (<http://trmilitary.com>) ifadesini kullanmıştır. Askeri harcamaların izlenebilmesi amacıyla Vakfın harcamalarının şeffaf olması gerekmektedir. Kamu

idarelerinin harcamalarının gittikçe şeffaf olduğu günümüzde, Vakfın harcamaları 2000 yılından beri açıklanmamaktadır.

Başbakanlığın örtülü ödenek harcaması faaliyet rapo-
runda açık olarak görülebilmektedir. Bu harcamanın
askeri harcamalara yönlendirilen kısmı ile ilgili bir bil-
gi bulunmamaktadır. Köy korucuları maaşları bir artış
göstermektedir. Bu artışın ne kadarının personel sayı-
sındaki artışla ilgili olduğu belli olmadığı gibi, köy ko-
rucularının kamuya getirdiği yük, maaşlar dışında öde-
nen sosyal güvenlik primleri ve köy korucuları tarafın-

dan kullanılan silahlara yönelik harcamalar bilinmediği için tam olarak hesaplanamamaktadır. Ancak köy
korucularının maaşlarının karşılandığı İçişleri Bakanlığı bütçesinin toplam personel harcaması, 2010 yılı
için, 1.121.066.000 TL iken köy korucularının maaşları 384.186.000 TL'dir. Bu harcama dikkat çekicidir.

Bilinmeyen verilerin dışında, askeri harcamalar içinde profesyonel olmayan, zorunlu hizmet gereği as-
kerlik görevi yapan vatandaşlar için yapılan harcamanın ayrı olarak görülememesi dikkat çekicidir. Di-
ğer yandan, Türkiye'de jandarmanın sivilleşmesi projesi gündemde olmakla birlikte 2013 yılına kadar iz-
leyebildiğimiz öngörüler içersinde Jandarma Genel Komutanlığı'nın bütçesinde bu projeyi yansıtan bir
değişiklik görülmemektedir.

3 Aralık 2010 tarihinde çıkarılan Sayıştay Kanunu ile performans denetimine genel olarak kısıtlar getiril-

**ASKERİ HARCAMALARLA İLGİLİ
KARARLAR ÜZERİNDE SİVİL VE
PARLAMENTER DENETİM EKSİKTİR
VE ARTIRILMALIDIR. ANCAK ARALIK
2010'DA ÇIKARILAN SAYIŞTAY
KANUNU ASKERİ HARCAMALARA
YÖNELİK DENETİMLERİN
YAYINLANMASI KONUSUNA EK
KISITLAMALAR GETİRMİŞTİR.**

miştir. Ancak bunun ötesinde, kanunda savunma, gü-
venlik ve istihbarat ile ilgili kamu idarelerinin ellerinde
bulunan devlet mallarının bu kanun uyarınca yapılacak
denetim sonucunda hazırlanacak raporların kamuoyu-
na duyurulmasına ilişkin hususlar; ilgili kamu idarele-
rinin görüşleri alınarak Sayıştay tarafından hazırlanıp
Bakanlar Kurulu'nca çıkarılacak bir yönetmelikle dü-
zenlenir denmektedir. Bu hüküm ile, çeşitli kısıtlar ge-
tirilen performans denetimine, askeri denetimlerin so-
nuçlarının şeffaflığı açısından ek bir kısıtlama getiril-
mektedir.

Verilerine ulaşılabilen idarelerin askeri harcamalarının toplamı 2008 yılında 19.358.740.000 TL, 2009
yılında 21.951.755.000 TL, 2010 yılında 22.898.087.000 TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6). 2009 yı-
lından önce askeri harcamaların GSYH'ya oranı % 2,0
civarına düşürülmüş iken 2010 ve 2011 yıllarında as-
keri harcamaların GSYH'ya oranında bir artış göröl-
mektedir. 2010 yılı NATO verilerine göre, NATO için-
de yer alan Avrupa ülkelerinin ortalaması % 1,7 civa-
rındadır.

**TÜRKİYE'NİN ASKERİ
HARCAMALARININ GSYH'YA ORANI
% 2,0 CİVARINDA İKEN 2010 YILINDA
% 2,08'E ÇIKMIŞTIR. HARCAMALARIN
2011 YILINDA DA % 2,1'E YÜKSELMESİ
PLANLANMIŞTIR.**

ASKERİ HARCAMALARIN GSYH'YA ORANININ NATO-AVRUPA ASKERİ HARCAMALAR ORTALAMASI OLAN % 1,8'LE SINIRLI TUTULMASI ÖNEMLİDİR. BU NEDENLE 2012 VE 2013 YILLARI İÇİN ASKERİ HARCAMALARIN DÜŞÜRÜLMESİ YÖNÜNDEKİ ÖNGÖRÜLERİ OLUMLU BULUYORUZ.

TÜİK verilerine göre eğitim alması gereken 6-29 yaş grubunun toplam nüfusa oranının % 48 olduğu bir ülkede, 15 yıl eğitimden çok askeri harcama yapılmış olmasını (Tablo 7) bugün ülkenin niteliksiz işgücü deposu olmasının, işgücü verimliliğinin düşük olmasının ve genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinden iki kat fazla olmasının açıklamalarından biri olduğunu görmek çok zor değil.

Ülkenin silaha mı yoksa sosyal hizmetlere, sağlık hizmetlerine, adalet hizmetlerine, eğitim hizmetlerine mi ihtiyacı olduğu sorusuna bizlerin cevabı çok nettir: Vergilerimizin insan öldürmeye yarayan silahlara değil insanların insanca yaşamasına katkıda bulunan hizmetlere harcanmasını istiyoruz.

Türkiye'de faiz harcamaları hızla azalmakta ve 2011 yılından sonra da azalmaya devam etmesi planlanmaktadır (Tablo 7). Faiz harcamalarında yaşanacak olan düşmeye paralel olarak, kamu harcamalarının azaltılması yerine, sosyal harcamalara yöneltilen kaynağın artırılması gerektiğini öneriyoruz.

1990'LI YILLARI İNCELEDİĞİMİZDE ASKERİ HARCAMALARIN GSYH'YA ORANININ % 5'E KADAR TIRMANDIĞINI GÖRÜYORUZ. TÜRKİYE'DE 1988 İLE 2004 YILLARI ARASINDA YER ALAN 15 YIL ASKERİ HARCAMALAR EĞİTİM HARCAMALARININ ÜZERİNDE OLMUŞTUR.

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu Üyeleri (alfabetik)

Altı Nokta Körler Vakfı
Amargi Kadın Kooperatifi
Avrupa Toplulukları Araştırmaları Derneği
Başak Kültür ve Sanat Vakfı
Bilgi STK
Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları
Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Formu
Çevre Hukuku Derneği
Diyarbakır Kent Konseyi Gençlik Meclisi
Eğitim Reformu Girişimi
ESYO Eskişehir Sivil Yerel Oluşumu
Genç Gelişim Derneği
Gençlik Çalışmaları Birimi
Gençlik İstihdam Derneği
Gündem Çocuk Derneği
Habitat İçin Gençlik Derneği
Hasta ve Hasta Yakını Hakları Derneği
Helsinki Yurttaşlar Derneği
İris Eşitlik Gözlem Grubu
İzmir Kadın Dayanışma Derneği
Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu
Kadınlarla Dayanışma Vakfı
Kalkınma İnisiyatifi Grubu Kooperatifi
Kaos Gey Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği
Mardin Gençlik ve Kültür Derneği
Mevsimlik Tarım İşçilerinin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Derneği
Nilüfer Kent Konseyi
Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği
Özürlüler Vakfı
Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi Derneği
Sağlık Hakkı Hareketi Derneği
Sağlık Memurları Derneği
Sanat ve Sosyal Gelişim İçin Gençlik Girişimi Derneği
Sosyal Haklar Derneği
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İstanbul Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İzmir Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Kocaeli Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Konya Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Trabzon Şubesi
Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği
Sosyal Politika Kolektifi
Şeffaflık Derneği
Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği
Toplum Gönüllüleri Vakfı
Toplum Sağlığı Araştırma ve Geliştirme Merkezi Derneği
Toplumsal Kalkınma Derneği
Tosya Bedensel Engelliler Derneği
Tüketiciler Derneği
Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Ankara Şubesi
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi
YG-21 Cizre Gençlik Meclisi

İmzalayan Diğer Kuruluşlar (alfabetik)

Adalet Sistemi Uzmanları Derneği
Adli Tıp Uzmanları Derneği
Akdeniz Gençlik Derneği
Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği
Barışağı Girişimi
Başka Derneği
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği
Eski Avrupa Gönüllü Hizmeti Gönüllüleri Gençlik Derneği
Kolaylaştırıcı Dernek
Mardin Gençlik ve Kültür Derneği
Ordu Kadını Güçlendirme Derneği
Pozitif Yaşam Derneği
Punta Gençlik ve Spor Derneği Kulübü Derneği
Sağlık Hizmetleri Sınıfı Çalışanları Derneği
Sağlık Teknisyen ve Teknikerleri Derneği
Sağlık ve Sosyal Politika Araştırma ve Eğitim Merkezi Derneği
Silopi Engellileri Yaşatma ve Yardımlaşma Derneği
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Akdeniz Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Ankara Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Bursa Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Denizli Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Edirne Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Mersin Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Samsun Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Şanlıurfa Şubesi
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Van Şubesi
Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği
Sosyoloji Mezunları Derneği
Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı
Türkiye Avrupa Vakfı
Türkiye Kas Hastalıkları Derneği
Yaşama Destek Arama ve Kurtarma Derneği
Yerel Yönetimler Araştırma, Yardımlaşma ve Eğitim Derneği
Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı

Tablo 1: 2006-2013, Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Tablosu, Bin TL.

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 KANUNLAŞAN	2012 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ	2013 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ
A: MERKEZİ YÖNETİM "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI								
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	658.061	807.545	1.022.169	1.018.575	1.176.290	1.381.820	1.561.251	1.738.707
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	2.456	3.321	2.875	3.423	3.586	7.708	8.909	11.219
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞIMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1.843	2.499	2.612	4.237	249.664	17.943	20.691	24.038
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU G. M.	426.912	603.200	1.056.174	1.783.688	2.516.762	3.246.116	3.778.942	4.177.109
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	0	0	0	0	633.253	507.306	504.335	525.129
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	11.033	10.442	11.096	12.127	11.194	15.910	16.750	17.550
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	4.327	5.245	4.341	7.463	5.542	11.931	12.157	12.475
MALİYE BAKANLIĞI	11.902.882	7.267.901	9.315.255	19.950.445	24.191.830	27.159.221	29.792.815	32.426.399
BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI	225.667	215.825	253.354	244.884	3.039	0	0	0
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	45.911	88.332	26.244	29.438	8.728	10.580	11.141	11.675
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	12.856.272	25.823.450	25.849.685	32.907.174	31.054.338	35.522.995	39.202.455	42.136.714
GENEL BÜTÇELİ KURUMLARIN "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI	26.135.364	34.827.760	37.543.805	55.961.454	59.854.226	67.881.530	74.909.446	81.081.015
FAKİRLERE KÖMÜR YARDIMLARI	250.000	265.000	332.000	252.200	462.400	594.500	661.534	729.000
GENEL BÜTÇELİ KURUMLARIN "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI (fakirlere kömür yardımı dahil)	26.385.364	35.092.760	37.875.805	56.213.654	60.316.626	68.476.030	75.570.980	81.810.015
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	75.141	120.784	119.885	108.610	36.129	47.086	48.355	49.571
GAP İDARESİ BŞK. (İnsani ve Sosyal Gelişme Genel Koordinatörlüğü)	2.510	2.946	7.082	5.357	4.171	4.699	4.979	5.279
ÖZEL BÜTÇELİ KURUMLARIN "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI	77.651	123.730	126.967	113.967	40.300	51.785	53.334	54.850
MERKEZİ YÖNETİM "SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM" HARCAMALARI TOPLAMI	26.463.015	35.216.490	38.002.772	56.327.621	60.356.926	68.527.815	75.624.314	81.864.865
1: MERKEZİ YÖNETİM SOSYAL KORUMA HARCAMALARI TOPLAMI								
(SGK'ya ve İşsizlik Sigortası Fonuna yapılan transferler hariç. Kömür yardımları dahil)	1.045.800	1.317.594	1.815.663	2.451.427	3.934.468	4.463.779	5.067.793	5.563.045
B: MERKEZİ YÖNETİM SAĞLIK HARCAMALARI								
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	271	327	383	602	269	439	483	530
BAŞBAKANLIK	461	520	547	634	563	822	888	954
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	156	184	18	11	9	17	19	20
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	249	245	262	305	157	229	252	266
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2.007	2.166	2.554	2.793	3.201	3.798	4.098	4.386
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	1.578	1.665	1.748	1.887	1.210	805	847	887
MALİYE BAKANLIĞI	0	0	0	0	0	125.000	0	0
BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI	76.884	117.430	78.253	49.174	45.047	674	730	785
SAĞLIK BAKANLIĞI	8.475.066	10.358.358	11.962.380	14.560.930	14.730.755	17.204.426	18.483.887	19.819.839
Yeşil Kart Harcamaları (Sağlık Bakanlığı Harcamaları içinde)	2.909.800	3.913.000	4.031.000	5.506.000	4.504.000	4.695.000	4.978.000	5.255.000
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	102	108	120	90	77	125	137	150
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	10.124	11.130	55.111	87.938	65.662	89.823	84.661	87.898
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	13	37	36	31	34	70	74	77
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	56	89	78	94	16	55	59	63
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	175	163	207	198	200	244	262	283
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	284	232	226	261	289	382	485	514
GENEL BÜTÇELİ KURUMLAR	8.567.426	10.492.654	12.101.923	14.704.948	14.847.489	17.426.908	18.576.882	19.916.652
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1.166	1.641	1.100	1.115	1.126	1.159	1.254	1.344
TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU	277	288	289	310	316	454	489	524
GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	837	952	1.032	1.369	1.439	1.643	1.752	1.856
DEVLET OPERA VE BALESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	9	125	178	100	116	772	823	874
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	7.503	29.740	4.240	24.133	20.260	464	497	530
HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	89.466	33.193	54.648	112.774	159.420	103.162	104.934	106.665
TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU	111	82	57	48	57	182	195	213
SAVUNMA SANAYİ MÜSTEŞARLIĞI	1	0	0	0	0	1	1	1
TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ	4	0	0	0	0	0	0	0
GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI	202	0	0	0	0	0	0	0
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	606.660	717.702	788.533	836.963	1.036.898	929.229	935.948	944.986
ÖZEL BÜTÇELİ KURUMLAR	706.236	783.723	850.077	976.812	1.219.632	1.037.066	1.045.893	1.056.993
2: MERKEZİ YÖNETİM SAĞLIK HARCAMALARI TOPLAMI	9.273.662	11.276.377	12.952.000	15.681.760	16.067.121	18.463.974	19.622.775	20.973.645
C: SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GİDERLERİ (SSK, Emekli Sandığı, Bağkur)								
DİĞER GİDERLER	6.405.000	6.805.000	5.512.000	5.757.000	6.748.000	7.604.000	8.020.000	8.305.000
2022 Sayılı Kanun Ödemeleri	1.380.268	1.661.479	1.690.026	2.382.723	2.471.742	2.693.541	2.843.302	2.987.173
SİGORTA ÖDEMELERİ	44.786.000	52.736.000	59.647.000	68.051.000	79.668.000	92.882.000	103.164.000	113.453.000
SAĞLIK GİDERLERİ	17.676.000	20.045.000	25.404.000	28.863.000	32.271.000	33.349.000	35.781.000	37.895.000
KAMU PERSONELİ SAĞLIK GİDERLERİ (2010'dan itibaren SGK harcamaları içinde)	2.426.000	2.808.608	2.812.253	3.286.198	326.000	246.435	263.145	279.224
3: SGK SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	71.293.000	82.394.608	93.375.253	105.957.198	119.013.000	134.081.435	147.228.145	159.932.224
D: İŞSİZLİK FONU GİDERLERİ								
İŞSİZLİK FONU GİDERLERİ (Fondan GAP için yapılan transferler hariç)	376.000	404.000	640.000	1.829.000	1.562.000	1.578.000	1.759.000	1.894.000
4: İŞSİZLİK FONU SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	376.000	404.000	640.000	1.829.000	1.562.000	1.578.000	1.759.000	1.894.000
E: SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU GİDERLERİ								
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE D.T. FONU GİDERLERİ	1.389.746	1.413.757	1.797.053	2.365.039	2.166.848	2.337.145	2.695.761	2.985.879
5: SYDTF SOSYAL KORUMA GİDERLERİ	1.389.746	1.413.757	1.797.053	2.365.039	2.166.848	2.337.145	2.695.761	2.985.879
TOPLAM SOSYAL KORUMA HARCAMALARI: MERKEZİ YÖNETİM, SGK, İŞSİZLİK FONU, SYDTF (1+2+3+4+5)	83.378.208	96.806.336	110.579.968	128.284.424	142.743.437	160.924.333	176.373.475	191.348.793
GSYH	758.391.000	843.178.000	950.534.000	952.635.000	1.098.807.000	1.215.000.000	1.343.000.000	1.485.000.000
TOPLAM SOSYAL KORUMA HARCAMALARI/ GSYH %	10,99	11,48	11,63	13,47	12,99	13,24	13,13	12,89

Tablo 2: Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım ve Sağlık Hizmetlerine Yönelik Harcamalar / GSYH %, Özet Tablo

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 KANUNLAŞAN	2012 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ	2013 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ
SAĞLIK HARCAMALARI	3,87	4,05	4,33	5,02	4,43	4,28	4,14	3,98
SGK SAĞLIK HARCAMALARI (Kamu Personeli dahil)	2,65	2,71	2,97	3,37	2,97	2,77	2,68	2,57
SAĞLIK MERKEZİ YÖNETİM	1,22	1,34	1,36	1,65	1,46	1,52	1,46	1,41
YEŞİL KART HARCAMALARI	0,38	0,46	0,42	0,58	0,41	0,39	0,37	0,35
SİGORTA VE EMEKLİLİK ÖDEMELERİ	6,62	6,91	6,74	7,69	7,78	8,18	8,20	8,13
SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM	0,50	0,52	0,56	0,76	0,78	0,78	0,79	0,78
TOPLAM	10,99	11,48	11,63	13,47	12,99	13,24	13,13	12,89

Tablo 3: 2008-2009, Çocuğa Yönelik Harcamaları İzleme Tablosu, TL (Eğitim Hariç)

	2008	2009
A. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar		
SHÇEK 1 (Doğrudan çocuğun korunmasına yönelik harcamalar: Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı)	302.690.330	359.325.497
SHÇEK 2 (Dolaylı olarak çocuğun korunmasına yönelik harcamalar: Sosyal Yardım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Aile-Kadın ve Toplum Hizmetleri Dairesi Başkanlığı)	119.599.541	161.618.465
SHÇEK 3 (Özürlü Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın 0-18 yaş grubuna yönelik harcamaları)	174.522.631	371.700.744
SYDTF 1 (Doğrudan çocuğun korunmasına yönelik harcamalar: Sağlık Transferleri içinde: Şartlı Nakit Sağlık Transferleri. Eğitim transferleri içinde: Eğitim materyali yardımı, Öğrenci barınma, taşıma, işe yardımları, Şartlı nakit eğitim transferleri, Milli Eğitim Bakanlığına Transferler)	921.525.108	1.126.662.130
SYDTF 2 (Dolaylı olarak çocuğun korunmasına yönelik harcamalar: Periyodik Transferler, Mesleki Eğitim ve İstihdama Yönelik Proje Transferleri içinde sosyal hizmet projeleri, Aile Destek Transferleri, Sosyal ve Özel Amaçlı Transferler)	725.532.231	953.464.047
SODES (Çocuğa yönelik projeleri için harcama)	9.700.420	31.859.000
GAP İDARESİ. İNSANİ VE SOSYAL GELİŞME KOORDİNATÖRLÜĞÜ (Çocuğa yönelik doğrudan ve dolaylı harcamalar)	3.541.248	2.678.685
1. Toplam Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Harcamaları	2.257.111.509	3.007.308.567
B. Çalışan Çocuklar		
ÇSGB (Çalışma Genel Müdürlüğü Dezavantajlı Gruplar Dairesi'nin çocuğun korunmasına yönelik harcamaları)	0	0
ÇSGB (Teftiş Kurulu'nda görevli iş müfettişleri çocuk işçiliğiyle mücadele giderleri tahmini)	44.881	141.106
2. Çalışan Çocuklara İlişkin Harcamalar	44.881	141.106
C. Sağlık Hizmetleri		
SGK (0-18 Yaş grubuna yönelik tedavi ve ilaç harcamaları. ailesi kamuda çalışan 0-18 hariç)	2.584.633.272	3.625.394.157
SAĞLIK BAKANLIĞI (Çocuğa yönelik yeşil kart harcamaları tahmini)	1.887.249.611	2.567.235.040
SAĞLIK BAKANLIĞI (Çocuğa yönelik yeşil kart dışı sağlık harcamaları tahmini)	2.461.203.618	2.826.383.861
KAMU PERSONELİ TEDAVİ VE İLAÇ HARCAMALARI (Çocuğa yönelik harcamaların tahmini)	231.035.700	273.130.300
3. Toplam Sağlık Harcamaları	7.164.122.201	9.292.143.358
D. Adalet Hizmetleri		
ADALET BAKANLIĞI (Çocuk Cezaevi ve Eğitim Evi Harcamaları)	21.468.766	22.820.925
ADALET BAKANLIĞI (Ceza ve Tevkif İşleri GM. Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin İyileştirilmesi Projesi)	-	109.725
ADALET BAKANLIĞI (Çocuk ve Gençlik Denetimli Serbestlik Şubesi ve Çocuk Gözetim, Eğitim ve İyileştirme Şubesi'nde çalışan personel harcamalarının tahmini)	360.000	360.000
ADALET BAKANLIĞI (Çocuk mahkemelerine yönelik gerçekleştirilen harcamaların tahmini)	21.375.374	23.565.395
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (Çocuk Polisi ve Jandarma Çocuk Merkezleri kapsamında çalışan personel harcamalarının tahmini)	127.944.000	142.416.000
4. Toplam Adalet Harcamaları	171.148.140	189.272.045
ÇOCUĞA YÖNELİK TOPLAM HARCAMA (1+2+3+4)	9.592.426.730	12.488.865.076
GSYH	950.534.000.000	952.635.000.000
ÇOCUĞA YÖNELİK TOPLAM HARCAMA/ GSYH %	1,01	1,31
<i>İtalikler tahmindir.</i>		

Tablo 4: 2006-2011, Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Tablosu, TL

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 KANUNLAŞAN
GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	298.464.000	389.024.000	470.447.000	635.656.000	1.033.337.000	558.374.000
YURTKUR	1.619.681.000	1.907.496.000	2.204.224.000	2.724.370.000	3.009.899.000	3.368.437.000
AB EĞİTİM VE GENÇLİK PROGRAMLARI (Türkiye'nin toplam bütçe katkısı)	0	41.230.000	48.910.800	61.622.000	66.796.000	72.248.000
SODES (Gençliğin güçlendirilmesine yönelik harcamalar)	0	0	12.621.000	15.118.450	17.000.000	19.000.000
GAP İDARESİ İNSANİ VE SOSYAL GELİŞME KOORDİNATÖRLÜĞÜ (Gençliğe yönelik gerçekleştirilen harcamalar)	1.255.000	1.473.383	3.541.248	2.678.685	2.085.500	2.349.500
YÖK (Üniversitelerde görevli araştırma görevlilerine yönelik burslar)	0	0	0	3.806.000	8.502.000	9.000.000
MEB (1416 sayılı Kanun ile yurtdışı öğrenim bursları)	7.781.552	15.262.930	22.744.632	64.680.000	81.500.000	92.000.000
MEB ORTAÖĞRETİM YURT VE BURSLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI (Ortaöğretime yönelik burs ve yurt harcamaları)	0	0	177.198.779	208.173.726	264.283.660	319.500.000
TÜBİTAK (Gençliğe burs ve destek)	17.200.000	41.250.000	53.140.000	42.135.000	55.000.000	65.000.000
İŞKUR (Gençliğe yönelik AİP harcamaları)	0	0	20.597.000	186.883.000	228.820.200	350.000.000
TÜBİTAK (Teknoloji destek programı)	0	0	94.000	701.000	1.000.000	1.200.000
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI (Teknoloji sermayesi desteği)	0	0	7.600.000	10.000.000	12.000.000	15.000.000
GENÇLİĞİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMA	1.927.181.552	2.354.486.313	3.021.118.459	3.955.823.861	4.483.403.160	4.440.908.500
GSYH	758.391.000.000	843.178.000.000	950.534.000.000	952.635.000.000	1.098.807.000.000	1.215.000.000.000
GENÇLİĞİN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK TOPLAM HARCAMA / GSYH %	0,254	0,279	0,318	0,415	0,408	0,366
Bilgi için:						
Üniversitelerin Toplam Örgün ve Yaygın Öğretim Gelirleri (Toplanan Harçlar)			422.308.424	497.631.017	501.436.471	475.751.850
<i>İtalikler tahmindir.</i>						

Tablo 5: 2006-2009, Engellilere Yönelik Kamu Harcamaları İzleme Tablosu, TL.

	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN
SGK PRİMSİZ ÖDEMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (Özürlü aylıkları)	537.471.498	816.663.949	978.346.048	1.339.241.799
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (Özürlüler ayrıştırılmamış muhtaçlık aylığı)	..	1.076.937	1.207.904	1.079.228
SHÇEK (Evde Özürlü Bakım Aylığı ve Bakım ve Rehabilitasyon Hizmetleri)	66.160.686	141.109.438	528.856.457	1.126.959.320
SYDGM 1 (Özürlü araç/gereç/tedavi giderleri)	1.994.745	1.673.976	1.754.075	1.206.480
SYDGM 2 (Özürlü öğrencileri eğitim kurumlarına taşıma bedeli)	16.563.641	21.075.018	29.276.586	37.337.333
ÖZÜRLÜLER İDARESİ	3.638.000	4.583.000	4.395.000	5.147.000
İŞKUR (Özürlülere yönelik istihdam ve mesleki rehabilitasyon harcamaları)	3.534.755	4.563.945	7.974.185	8.092.998
MEB ÖZEL EĞİTİM REHBERLİK VE DANIŞMA HİZMETLERİ GM	..	..	244.588.450	299.676.000
MEB ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GM (Özel eğitim giderleri)	..	..	822.195.000	862.663.787
GENÇLİK VE SPOR GM (Engelli Spor Federasyonlarına aktarılan miktar)		4.000.000	4.150.000	4.250.000
SODES (Engellilere yönelik projeler)	..	...	..	1.800.300
TOPLAM ENGELLİLERE YÖNELİK HARCAMA	629.363.325	994.746.263	2.622.743.705	3.687.454.244
GSYH	758.391.000.000	843.178.000.000	950.534.000.000	952.635.000.000
TOPLAM ENGELLİLERE YÖNELİK HARCAMA/ GSYH %	0,08	0,12	0,28	0,39
<i>İtalik tahmindir.</i>				

Tablo 6: 2006-2013, Askeri Harcamaları İzleme Tablosu, Bin TL.

A: MERKEZİ YÖNETİM İDARELERİ ASKERİ HARCAMALARI	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 KANUNLAŞAN	2012 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ	2013 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	11.564.269	11.844.535	12.738.527	14.671.177	14.990.343	16.960.077	18.094.488	19.221.481
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	2.629.821	2.771.471	3.233.138	3.771.998	4.158.563	4.566.662	4.891.115	5.207.620
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	116.534	169.885	191.170	191.934	222.443	316.247	338.763	356.748
SAVUNMA SANAYİ MÜSTEŞARLIĞI	16.085	21.394	21.736	27.102	31.830	32.014	33.195	35.373
B: MERKEZİ YÖNETİM İDARELERİ DİĞER ASKERİ HARCAMALARI	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 TAHMIN	2012 TAHMIN	2013 TAHMIN
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, KÖY KORUCU MAASHLARI	312.276	369.024	331.246	372.392	384.186	400.000	400.000	400.000
GİZLİ HİZMET GİDERLERİ	292.939	354.149	399.196	464.955	706.137	700.000	700.000	700.000
Başbakanlık Örtülü Ödenek	227.000	266.000	290.982	341.871	..	..	..	..
1. MERKEZİ YÖNETİM TOPLAMI	14.931.924	15.530.458	16.915.013	19.499.558	20.493.502	22.975.000	24.457.561	25.921.222
C: SAVUNMA SANAYİ DESTEKLEME FONU GİDERLERİ	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ	2012 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ	2013 BÜTÇE ÖNGÖRÜSÜ
2. SAVUNMA SANAYİ DESTEKLEME FONU	1.540.210	1.541.143	2.195.533	2.244.934	2.206.233	2.326.794	2.570.167	2.825.880
D: MKEK'YA BÜTÇEDEN TRANSFERLER	2006 GERÇEKLEŞEN	2007 GERÇEKLEŞEN	2008 GERÇEKLEŞEN	2009 GERÇEKLEŞEN	2010 GERÇEKLEŞEN	2011 TAHMIN	2012 TAHMIN	2013 TAHMIN
3. MKEK'YA BÜTÇEDEN TRANSFERLER	25.000	39.680	188.000	143.658	133.545	120.000	320.000	110.000
E: TÜBİTAK SAVUNMAYA YÖNELİK ARAŞTIRMA GELİŞTİRME HARCAMALARI	2006 TAHMIN	2007 TAHMIN	2008 ÖDENEK	2009 ÖDENEK	2010 ÖDENEK	2011 ÖDENEK	2012 TAHMIN	2013 TAHMIN
4. TÜBİTAK	44.656	50.264	60.194	63.605	64.807	72.277	72.000	72.000
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TOPLAM ASKERİ HARCAMALAR (1+2+3+4)	16.541.790	17.161.545	19.358.740	21.951.755	22.898.087	25.494.071	27.419.728	28.929.102
GSYH	758.391.000	843.178.000	950.534.000	952.635.000	1.098.807.000	1.215.000.000	1.343.000.000	1.485.000.000
ASKERİ HARCAMALARIN GSYH'YA ORANI (%)	2,18	2,04	2,04	2,30	2,08	2,10	2,04	1,95
Bilgi için:								
TSKG'Y gider tahmini (mertebeye olarak karşılaştırma amacıyla yapılan tahmin, toplama dahil edilmemiştir.)	43.194	48.023	54.138	54.258	62.583	69.201	76.491	84.579
<i>İtalikler tahmindir.</i>								

Tablo 7: Çeşitli Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranları

		1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Askeri Harcamalar (SİPRİ) % GSYH (eski)		2,94	3,17	3,54	3,76	3,87	3,92	4,06	3,90	4,14	4,10	4,38	5,38	5,02
Eğitim Harcamaları (DPT) % GSYH (eski)		2,05	2,65	3,27	3,63	4,06	4,10	3,12	2,72	2,51	3,33	3,70	4,28	3,79
Faiz giderleri (MALİYE) % GSYH (eski)		3,85	3,63	3,55	3,82	3,69	5,88	7,71	7,42	10,14	7,90	11,83	13,85	16,39
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Askeri Harcamalar (SİPRİ) % GSYH (yeni)	3,75	3,68	3,89	3,39	2,78	2,50	2,55	2,11	2,17					
Askeri Harcamalar (TABLO 3) GSYH (yeni)							2,18	2,04	2,04	2,30	2,08	2,10	2,04	1,95
Eğitim Harcamaları (DPT, MALİYE) % GSYH (yeni)	2,83	2,92	3,18	3,18	3,30	3,20	3,10	3,20	3,40	3,90	3,70	4,00	4,00	
Sağlık Harcamaları (DPT, TABLO 2) % GSYH (yeni)	2,62	3,19	3,72	3,80	3,93	3,90	3,87	4,05	4,33	5,02	4,43	4,28	4,14	3,98
Yeşil Kart harcamaları (SGK, TABLO 2) % GSYH (yeni)	0,12	0,16	0,19	0,20	0,19	0,28	0,38	0,46	0,42	0,58	0,41	0,39	0,37	0,35
Sigorta Ödemeleri ve Diğer Harcamalar (DPT, TABLO 2) % GSYH (yeni)	4,71	5,27	5,62	6,41	6,31	6,53	6,62	6,91	6,74	7,69	7,78	8,18	8,20	8,13
Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım (DPT, TABLO 2) % GSYH (yeni)	0,30	0,22	0,24	0,32	0,23	0,38	0,50	0,52	0,56	0,76	0,78	0,78	0,79	0,78
Faiz giderleri (MALİYE) % GSYH (yeni)	12,26	17,08	14,76	12,87	10,11	7,04	6,06	5,71	5,33	5,60	5,52	3,91	3,91	3,37

İZLEDİĞİMİZ KAMU HARCAMALARINA İLİŞKİN ŞEFFAFLIK RAPORU

5018 sayılı Kanun'un kamu mali yönetim sistemine getirdiği yenilikler arasında performans denetimi esaslı bütçeleme de bulunmaktadır. Performans denetimi, ayrılan bütçe ve onun harcanması ile ilgili olmayıp, yapılan hizmet için harcanan kaynaklarla elde edilen çıktılar üzerinden sorumluların hesap verebilmeleri ile ilgilidir. Hizmete yönelik mali kaynağın kullanılması mevzuata uygun olarak yapılmış olabilir. Kamu idaresi özellikle vermek zorunda olduğu sosyal hizmetleri sunarken bu hizmeti hem nitelik hem nicelik açısından başarılı olmak hem de kaynak israfı yapmamak zorundadır. Performans denetimi bu sürecin kontrolü açısından çok önemli bir gerekliliktir. Bu nedenle, performans denetiminin yapılmasını ve performans denetimlerinin mali ve hukuki sorumluluk doğurmasını kamu hizmetlerinin etkilerinin değerlendirilmesinde ve hizmet kalitesinin yükseltilmesinde önemli buluyoruz.

Ancak 3 Aralık 2010 tarihinde kabul edilen Sayıştay Kanunu'nda, Sayıştay'ın düzenlilik denetimi dışında performans denetimi yapması öngörülmüştür. 6085 sayılı Kanun'un 35'inci maddesinde, Sayıştay'ın yerindelik denetimi yapamayacağı, idarenin takdir yetkisini sınırlayacak ve ortadan kaldıracak kararlar alamayacağı belirtilmiştir. Böylece yeni düzenlemeyle Sayıştay tarafından gerçekleştirilecek performans denetiminin kapsamı daraltılmıştır. Buna ilave olarak Sayıştay, idareleri ve sorumluları performans sonuçlarından dolayı sorumlu tutamayacak, yöneticilerin (sorumluların) sorumlulukları ise düzenlilik denetimi ile sınırlı kalacaktır. Bu kısıtlamalar dikkate alındığında Türkiye'de anlamlı bir performans denetimi yapılabileceğini söylemek güçtür. Bu son gelişme ile kamu harcamalarının şeffaflığı ve denetimi konusunda önemli bir fırsatın kaçtığını düşünüyoruz.

Bununların yanısıra, Platform olarak izlemeye çalıştığımız sosyal koruma, çocuk, gençlik, engelli ve askeri alanlarda verilere ulaşmakta önemli sorunlarla karşılaşmaktayız. 5018 sayılı Kanun'un önemli katkılarından biri merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin verilerinin yayınlanması ile ilgili getirdiği kapsamdır. Ancak birçok veriye ulaşım konusunda hâlâ birçok kısıt bulunmaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Birleştirilmiş Sosyal Koruma İstatistikleri Sistemi (ESSPROS) uyumlu EUROSTAT'ta yer alan 'resmi' sosyal koruma verisi bulunmamakta, Türkiye'deki ilgili kamu kurumları henüz bu veriyi üretmemektedirler. TÜİK'in Eurostat veri tabanına uyum için yaptığı çalışmalar dikkate alındığında, bu verilerin de sistemli olarak üretilen veriler arasında olmasını beklediğimizi vurgulamak isteriz.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Savunma Sanayini Destekleme Fonu'nun verilerinin üç yıllık öngörülerini bütçe gerekçelerinde toplu olarak verilmektedir. Sosyal koruma ve askeri harcamalara yönelik iki fonun verilerinin ayrıştırılarak verilmemesi şeffaflığın önündeki engellerden biridir. İşsizlik Sigortası Fonu gelir ve giderlerinin üç yıllık öngörülerini yayınlanmamaktadır. İşsizlik Fonu'ndan GAP'a yapılan transferlerin ne amaçla kullanıldığı bilinmemektedir.

SGK çocuğa yönelik ilaç ve tedavi harcamalarının, Adalet Bakanlığı çocuk ceza ve tevkif evlerinin verileri yazılı olarak elde edilmiştir. SHÇEK'in Sosyal Yardım Hizmetleri ile Aile ve Toplum Hizmetleri Dairesi'nin, SYDTF çerçevesindeki tüm transferlerin, Sağlık Bakanlığı'nda Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün harcamalarının çocuğa yönelik bölümleri ayrıştıramamaktadır. Adalet Bakanlığı çocuk mahkemelerinin, Emniyet Genel Müdürlüğü çocuk bürolarının ve Çalışma

ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çalışan çocuklara yönelik proje ve programlarının yayınlanmış harcamaları ayrı olarak elde edilememekte, kurumlardan alınan bilgilere göre tahmin edilebilmektedir.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü İl Başkanlıklarının harcamalarının spora giden bölümü bilinmemektedir. Kültür Bakanlığı'nın gençlere yönelik ve çocuklara yönelik harcamaları ayrıştırılamamaktadır. İŞKUR tarafından yapılan harcamaların yaş gruplarına göre dağılımı, YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın gençlere yönelik burs harcamaları yayınlanmamakta ve yetkililerden talep edilerek alınabilmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün muhtaç aylıkları içinden ne kadarının engellilere yönelik olduğu ayrıştırılamamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri ve Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüklerinin engellilere yönelik harcamaları yayınlanmamakta ve yetkililerden talep edilerek alınabilmektedir.

Savunma Sanayi Destekleme Fonu gelir ve giderlerinin üç yıllık öngörülerini yayınlanmamaktadır. Örtülü ödeneklerin harcamalarının ne kadarının askeri harcamalara yönelik olduğu ve gönüllü/ücretli köy korucularına yönelik silah harcamaları ayrıştırılamamaktadır. Ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın harcamalarına ulaşamamaktadır. Üniversitelerin ve diğer kurumların yürüttüğü askeri araştırma geliştirme harcamalarına ulaşamamaktadır.

Sosyal harcamaları izlemek için eksik olan verilerin üretilmesi ve yayınlanmasını; ayrıca kamu harcamalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilebilmesi ve bunun sivil toplum kuruluşları tarafından izlenebilmesi amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe hazırlanmasını talep ediyoruz.

SOSYAL KORUMA HARCAMALARINI NASIL İZLEDİK?

Bu çalışmada sosyal koruma harcamalarının hesaplanmasında mümkün olduğu ölçüde Avrupa Birleştirilmiş Sosyal Koruma İstatistikleri Sistemi (ESSPROS) metodolojisine dayanılmıştır. **Tablo 1** ve **2** ile ilgili yöntem ve veri kaynakları için *Sosyal Koruma Harcamalarını İzleme Kılavuzu*'ndan yararlanılmıştır (<http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>). Veri kaynakları Maliye Bakanlığı BÜMKO, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, DPT ve Hazine'dir. Sosyal koruma harcamalarını hesaplamak için izlemek gereken özel ve genel bütçeli idarelerin harcamaları ve üç yıllık öngörülleri internet üzerinden bulunabilmektedir.

ÇOCUK HARCAMALARINI NASIL İZLEDİK?

Tablo 3'te yer alan çocukla ilgili harcamaları için yöntem ve veri kaynakları konusunda *Çocuğun Korunmasına Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*'ndan yararlanılmıştır (<http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>). Çocuğa yönelik harcamaları izlemek için esas olarak kurumların faaliyet raporlarından ve Maliye Bakanlığı, BÜMKO sitesinde bulunan ödenek cetvellerinden yararlanılmıştır.

ENGELLİ HARCAMALARINI NASIL İZLEDİK?

Tablo 5'de yer alan engellilere yönelik harcamalar izlemek için SGK, İŞKUR, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı BÜMKO'nun internet üzerinden yayınlanan verilerinden yararlanılmıştır. Diğer kurumların harcamaları ise esas olarak faaliyet raporlarından alınmıştır. **Tablo 5**'te yer alan engellilerle ilgili harcamaların hesaplama yöntemi ve veri kaynakları *Engellilere Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*'nda yer almaktadır (<http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>).

GENÇLİK HARCAMALARINI NASIL İZLEDİK?

Tablo 4'te yer alan gençlik harcamalarını izlemek gereken özel bütçeli idarelerin harcamaları ve üç yıllık öngörülleri internet üzerinden bulunabilmektedir. Diğer kurumların harcamaları ise esas olarak faaliyet raporlarından alınmıştır. Harçlarla ilgili veriler üniversitelerin ödenek cetvellerinden alınmıştır. **Tablo 4**'te yer alan gençlik ile ilgili harcamaların hesaplama yöntemi ve veri kaynakları *Gençlerin Güçlendirilmesine Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*'nda yer almaktadır (<http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>).

ASKERİ HARCAMALARI NASIL İZLEDİK?

Tablo 6'da askeri harcamaların hesaplanmasında mümkün olduğu ölçüde İsveç Stockholm Barış Enstitüsü'nün (SIPRI) metodolojisine dayanılmıştır. **Tablo 6** ve **7**'de yer alan verilerle ilgili yöntem ve veri kaynakları için *Askeri ve İç Güvenlik Harcamalarını İzleme Kılavuzu*'ndan (<http://stk.bilgi.edu.tr/stkButce.asp>) yararlanılmıştır. Veri kaynakları Maliye Bakanlığı BÜMKO, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, DPT ve Hazine'dir. Askeri harcamaları izlemek gereken özel ve genel bütçeli idarelerin harcamaları ve üç yıllık öngörülleri internet üzerinden bulunabilmektedir.

Bu proje imzası bulunan kurumlar tarafından finanse edilmiştir.

PROJE KOORDİNASYON VE İLETİŞİM

Nurhan Yentürk, Bilgi STK, nurhan.yenturk@bilgi.edu.tr

Laden Yurttagüler, Bilgi STK, laden@bilgi.edu.tr

ÇALIŞMA GRUPLARI İLE İLETİŞİM

Sosyal Koruma, Nurhan Yentürk, Bilgi STK, nurhan.yenturk@bilgi.edu.tr

Çocuk, Ayşe Beyazova, ÇOÇA, abeyazova@bilgi.edu.tr

Askeri, Alper Akyüz, Bilgi STK, aakyuz@bilgi.edu.tr

Gençlik, Yörük Kurtaran, Toplum Gönüllüleri Vakfı, yoruk.kurtaran@tog.org.tr

Engelli, Volkan Yılmaz, Sosyal Politika Formu, volkan.yilmaz@boun.edu.tr

